

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. spalio 4 d.*

„Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje — Direktyva 2004/38/EB — 27 straipsnis — Administracinio poveikio priemonė „draudimas išvykti iš nacionalinės teritorijos“ dėl nesumokėtos skolos privačiam juridiniam asmeniui — Teisinio tikrumo principas, susijęs su galutiniais tapusiais administraciniais aktais — Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai“

Byloje C-249/11

dėl *Administrativen sad Sofia-grad* (Bulgarija) 2011 m. gegužės 9 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. gegužės 19 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Hristo Byankov

prieš

Glaven sekretar na Ministerstvo na vatreshnite raboti

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. N. Cunha Rodrigues, teisėjai U. Lõhmus, A. Ó Caoimh (pranešėjas), A. Arabadjiev ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Europos Komisijos, atstovaujamos C. Tufvesson ir V. Savov,

susipažinęs su 2012 m. birželio 21 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: bulgarų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su ESS 4 straipsnio 3 dalies kartu su SESV 20 ir 21 straipsniais, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 52 straipsnio 1 dalies bei 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p 77 ir klaidų ištaisymas OL L 197, 2005, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46) 27 straipsnio 1 dalies ir 31 straipsnio 1 ir 3 dalių išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp H. Byankov ir *glaven sekretar na Ministerstvo na vatreshnite raboti* (Vidaus reikalų ministerijos generalinis sekretorius) dėl atsisakymo atnaujinti administracinį procesą ir panaikinti jo atžvilgiu priimtą administracinio poveikio priemonę „draudimas išvykti iš šalies“ dėl skolos privačiam asmeniui negrąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

- 3 Direktyvos 2004/38 31 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad šioje direktyvoje gerbiamos pagrindinės teisės bei laisvės ir laikomasi Chartijos pripažintų principų.
- 4 Pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 1 dalį ji taikoma visiems Sąjungos piliečiams, kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, arba joje gyvena, ir jų šeimos nariams, kurie juos lydi arba prisijungia prie jų.
- 5 Šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nepažeidžiant nuostatų dėl kelionės dokumentų, taikomų nacionaliniam pasienio patikrinimui, visi Sąjungos piliečiai, turintys galiojančią tapatybės kortelę ar pasą <...> turi teisę išvažiuoti iš valstybės narės teritorijos į kitą valstybę narę.“

- 6 Šios direktyvos VI skyriuje „Teisės įvažiuoti į šalį ir teisės gyventi šalyje apribojimai dėl valstybinės politikos, visuomenės saugumo ir sveikatos apsaugos prižasčių“ esančio 27 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Laikydamosi šio skyriaus nuostatų valstybės narės gali apriboti Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių, neatsižvelgiant į pilietybę, judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvę dėl valstybinės politikos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos prižasčių. Šiomis prižastimis nesinaudojama ekonominėms reikmėms patenkinti.

2. Priemonės, kurių imtasi dėl valstybinės politikos ar visuomenės saugumo prižasčių, turi atitikti proporcingumo principą ir turi būti grindžiamos vien tik atitinkamo asmens elgesiu. Buvę kriminaliniai nusikaltimai patys savaime negali būti tokių priemonių ėmimosi prižastis.

Atitinkamo asmens elgesys turi kelti tikrą ir pakankamai rimtą pavojų, kenkiantį vienam iš pagrindinių visuomenės interesų. Pateisinimai, kurie yra nesusiję su atvejo aplinkybėmis arba grindžiami bendrosios prevencijos sumetimais, nėra priimtini.“

- 7 Tame pačiame Direktyvos 2004/38 skyriuje esančiame 31 straipsnyje „Procedūriniai saugikliai“ numatyta:

„1. Atitinkami asmenys turi teisę pasinaudoti teisminėmis ir, kai taikytina, administracinėmis atsiteisimo [teisių gynimo] procedūromis valstybėje narėje [ir] apeliuoti [apskųsti] arba siekti peržiūrėti bet kokią prieš juos dėl valstybinės politikos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežasčių priimtą sprendimą.

<...>

3. Atsiteisimo [teisių gynimo] procedūra turi leisti išnagrinėti sprendimo teisėtumą ir faktus bei aplinkybes, kuriais buvo grindžiama siūloma priemonė. Ji turi užtikrinti, kad sprendimas nebūtų neproporcingas <...>.

<...>“

- 8 Šios direktyvos 32 straipsnio, taip pat esančio minėtame VI skyriuje, 1 dalyje nustatyta:

„Asmenys, išsiųsti iš šalies dėl valstybinės politikos ar visuomenės saugumo priežasčių, gali pateikti pareiškimą panaikinti išsiuntimo iš šalies nurodymą po pagrįsto laikotarpio, atsižvelgiant į aplinkybes ir bet kuriuo atveju praėjus trejiems metams po galutinio išsiuntimo iš šalies nurodymo, kuris buvo teisėtai priimtas laikantis Bendrijos įstatymų, pateikiant argumentus, iš kurių galima nustatyti, kad rimtai pasikeitė aplinkybės, kurios pateisino nurodymą dėl jų išsiuntimo iš šalies.

Atitinkama valstybė narė priima sprendimą dėl tokio pareiškimo per šešis mėnesius nuo jo pateikimo.“

Bulgarijos teisės aktai

- 9 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos (DV, Nr. 105, 2006 m. gruodžio 22 d.) Bulgarijos asmens dokumentų įstatymo (*Zakon za balgarskite litschni dokumenti*, DV, Nr. 93, 1998 m. rugpjūčio 11 d., toliau – ZBLD) 23 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „bet kuris Bulgarijos pilietis, turėdamas asmens tapatybės kortelę, turi teisę išvykti iš šalies ir į ją sugrįžti kirsdamas Bulgarijos Respublikos vidaus sienas su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis ir tarptautinėse sutartyje numatytais atvejais.“
- 10 23 straipsnio 3 dalyje patikslinama, kad „2 dalyje nurodyta teisė negali būti ribojama, nebent įstatyme nustatyta kitaip siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą, palaikyti viešąją tvarką, apsaugoti visuomenės sveikatą ar kitų piliečių teises ir laisves.“
- 11 ZBLD 76 straipsnio 3 punkte numatyta:

„Neleisti išvykti iš šalies ir neišduoti pasų arba analogiškų dokumentų galima šiems asmenims:

<...>

3) asmenims, kurie turi teismo konstatuotų didelių piniginių įsiskolinimų Bulgarijos fiziniams ar juridiniams asmenims arba užsienio fiziniams ar juridiniams asmenims, nebent jų asmeninio turto pakanka padengti skolą arba jie pateikia tinkamą jos sumokėjimo užtikrinimą.“

- 12 Remiantis ZBLD papildomomis nuostatomis, suma, didesnė nei 5 000 BGN, pagal ZBLD 76 straipsnio 3 punktą laikoma „didele“.

- 13 Ši nuostata panaikinta Bulgarijos asmens dokumentų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo (DV, Nr. 82, 2009 m. spalio 16 d.), įsigaliojusio 2009 m. spalio 20 d., 62 straipsnio 3 dalimi. Tačiau Bulgarijos įstatymų leidėjas nenumatė pagal ZBLD 76 straipsnio 3 punktą priimtų administracinių prievartos priemonių panaikinimo *ex officio*.
- 14 Administracinio proceso kodekso (*Administrativnoprotsesualen kodeks*, toliau – APK) 7 skyriuje „Proceso dėl administracinio akto priėmimo atnaujinimas“ esančiame 99 straipsnyje nustatyta:
- „Galutiniu tapusį individualų arba norminių administracinių aktą, kuris nebuvo apskūstas teisme, gali panaikinti arba pakeisti tiesiogiai viršesnė administracinė institucija, o jei administracinis aktas negalėjo būti skundžiamas administracine tvarka – jį priėmusi institucija, jeigu:
- 1) iš esmės pažeistas vienas iš šio akto teisėtumo reikalavimų;
- <...>
- 7) Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimu pripažintas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pasirašytos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje, pažeidimas.“
- 15 Remiantis sprendimu pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, APK 99 straipsnio 1 punktu administracinei institucijai suteikiama teisė panaikinti galutiniu tapusį administracinį aktą, jeigu iš esmės pažeistas vienas iš šio akto teisėtumo reikalavimų. Tačiau pagal APK 100 straipsnį ir 102 straipsnio 1 dalį šia teise galima pasinaudoti tik per vieną mėnesį nuo atitinkamo akto priėmimo dienos tą aktą priėmusios institucijos, prokuroro ar ombudsmeno iniciatyva.
- 16 Pagal APK 102 straipsnio 2 dalį, priešingai, šio kodekso 99 straipsnio 7 punkte nurodytu atveju procedūra gali būti pradėta asmens, kuriam skirta administracinė priemonė, tapusi galutinė, nes nebuvo apskūsta, prašymu.
- 17 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad asmuo, kuriam skirta tokia priemonė, 99 straipsnio 2–6 punktuose nurodytais atvejais taip pat gali pateikti prašymą atnaujinti procesą.
- 18 Iš šio prašymo taip pat matyti, kad APK 99 straipsnio 2 punktas konkrečiai susijęs su naujais rašytiniais įrodymais.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 19 2007 m. balandžio 17 d. Vidaus reikalų ministerijos teritorinės direkcijos direktoriaus įsakymu (toliau – 2007 m. įsakymas) Bulgarijos piliečiui H. Byankov, remiantis ZBLD 76 straipsnio 3 punktu, buvo skirta administracinio poveikio priemonė „draudimas išvykti iš Bulgarijos teritorijos ir išduoti pasą ar analogiškus dokumentus“ (toliau – pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas išvykti iš šalies).
- 20 2007 m. įsakymas priimtas teismo vykdytojo prašymu dėl išskolinimo pagal Bulgarijos privatinę teisę įsteigtam juridiniam asmeniui. Šiame įsakyme nurodyta, kad 200 000 BGN dydžio su palūkanomis ir išieškojimo išlaidomis skola pagal ZBLD papildomas nuostatas laikoma „didele“ ir kad H. Byankov pakankamai neužtikrino, kad skola bus sumokėta.
- 21 Šis įsakymas nebuvo apskūstas ir tapo galutinis.
- 22 2010 m. liepos 6 d., t. y. praėjus daugiau nei trejiems metams po 2007 m. įsakymo priėmimo, H. Byankov paprašė panaikinti pagrindinėje byloje nagrinėjamą draudimą išvykti iš šalies remdamasis Sąjungos piliečio statusu ir savo teise laisvai judėti ir apsigyventi Sąjungos teritorijoje. H. Byankov taip

pat rėmėsi Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalimi, 2008 m. liepos 10 d. Sprendimu *Jipa* (C-33/07, Rink. p. I-5157) ir 2010 m. kovo 24 d. *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas) sprendimu Nr. 3909. Jis tvirtino, kad ribojamoji priemonė, kurią galima priimti remiantis ZBLD 76 straipsnio 3 punktu, negali būti priskirta „viešosios tvarkos“ sąvokai.

- 23 *Glaven sekretar na Ministerstvo na vatreshnite raboti*, kuriam buvo perduotas H. Byankov prašymas, jį išnagrinėjo kaip prašymą panaikinti galutiniu tapusį administracinį aktą pagal procedūrą, numatytą APK 99 straipsnyje.
- 24 2010 m. liepos 20 d. potvarkiu šis prašymas buvo atmestas motyvuojant tuo, kad netenkinamos APK 99 straipsnyje reikalaujamos teisinės sąlygos, kad būtų galima panaikinti „stabilų administracinį aktą“. Iš tiesų nenumatyta nė vienas iš APK 99 straipsnio 2–7 punktuose, kuriuose nurodytos situacijos, kai privatus asmuo gali pateikti prašymą atnaujinti procesą, numatytų panaikinimo pagrindų. Kadangi šio sprendimo 22 punkte minėtas *Varhoven administrativen sad* sprendimas priimtas ne dėl H. Byankov, o dėl kito asmens, jis nėra naujas rašytinis įrodymas, kaip tai suprantama pagal APK 99 straipsnio 2 punktą. Be to, APK 99 straipsnio 1 punkte numatytos panaikinimo priežastys nėra, nes per numatytą terminą asmuo, galintis pateikti prašymą atnaujinti procesą, to nepaprašė.
- 25 H. Byankov kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą su skundu, kuriuo reikalavo panaikinti 2010 m. liepos 20 d. potvarkį ir patenkinti jo prašymą panaikinti 2007 m. įsakymą.
- 26 Atsakovas pagrindinėje byloje prašo atmesti H. Byankov skundą remdamasis tuo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas išvykti iš šalies yra teisėtas.
- 27 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo, 2007 m. įsakymo motyvuose nenurodyta jokia viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežastis ir nepateiktas H. Byankov elgesio vertinimas, taip pat nenurodytos priežastys, įrodančios, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamo draudimo išvykti iš šalies skyrimas palengvins atitinkamos pinigų sumos sumokėjimą.
- 28 Tokiomis aplinkybėmis *Administrativen sad Sofia-grad* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar, atsižvelgiant į pagrindinės bylos faktines aplinkybes, pagal lojalaus bendradarbiavimo principą, įtvirtintą ESS 4 straipsnio 3 dalyje, ir pagal SESV 20 ir 21 straipsnius reikalaujama, kad tokia valstybės narė nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią galima panaikinti galutiniu tapusį administracinį aktą, siekiant pašalinti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendime konstatuotą pagrindinės teisės, pripažįstamos ir Europos Sąjungos teisėje, kaip antai valstybių narių piliečių judėjimo laisvė, pažeidimą, būtų taikoma ir vadovaujantis <...> Teisingumo Teismo sprendime pateiktu su minėtos teisės įgyvendinimo apribojimu susijusių Sąjungos teisės nuostatų aiškinimu, kai norint pašalinti teisės pažeidimą reikia panaikinti administracinį aktą?
2. Ar iš Direktyvos 2004/38 31 straipsnio 1 ir 3 dalių matyti, kad jei valstybė narė savo nacionalinėje teisėje numatė administracinio akto, kuriuo ribojama šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyta teisė, peržiūros procedūrą, administracinė institucija privalo administracinio akto adresato prašymu peržiūrėti tokį aktą ir įvertinti jo teisėtumą, atsižvelgdama ir į <...> Teisingumo Teismo praktikoje pateiktą atitinkamų Sąjungos teisės nuostatų, kuriuose nustatytos šios teisės įgyvendinimo sąlygos ir apribojimai, išaiškinimą, kad būtų užtikrinta, jog pritaikytas teisės apribojimas sprendimo dėl peržiūros priėmimo momentu nėra neproporcingas, jei administracinis aktas, kuriuo įvestas apribojimas, tuo momentu jau yra tapęs galutinis?
3. Ar pagal [Chartijos] 52 straipsnio 1 dalies antrą sakinį ir Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalį leidžiama taikyti tokią nacionalinės teisės nuostatą, kurioje numatytas valstybės narės piliečio judėjimo laisvės [Sąjungoje] apribojimas vien dėl išskolinimo privačiam asmeniui, prekybos

įmonei, kurio sumokėjimas nėra užtikrintas ir kuris viršija tam tikrą įstatyme nustatytą sumą, vykstant skolos išieškojimo procedūrai ir nepaisant Sąjungos teisėje numatytos galimybės kitos valstybės narės institucijai išieškoti skolą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl trečiojo klausimo

- 29 Trečiuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar Sąjungos teisę reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatą, kurioje numatytas valstybės narės piliečio teisės laisvai judėti Sąjungos teritorijoje ribojimas vien dėl išskolinimo privačiam juridiniam asmeniui, kuris viršija tam tikrą įstatyme nustatytą sumą ir kurio sumokėjimas nėra užtikrintas.
- 30 Šiuo klausimu pirmiausia primintina, kad esant tokiai situacijai, kokioje atsidūręs H. Byankov, kuriam kliudoma išvykti iš valstybės narės, kurios pilietis jis yra, į kitą valstybę narę, taikoma Sąjungos piliečio statusą turintiems asmenims suteikiama teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Jipa* 17 punktą; 2011 m. lapkričio 17 d. sprendimų *Gaydarov*, C-430/10, Rink. p. I-11637, 24–27 punktus ir *Aladzhov*, C-434/10, Rink. p. I-11659, 24–27 punktus).
- 31 Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad ši teisė laisvai judėti apima tiek Europos Sąjungos piliečių teisę atvykti į valstybę narę, kuri nėra jų kilmės valstybė narė, tiek teisę išvykti iš pastarosios. Kaip Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, ESV sutarties garantuojamos pagrindinės laisvės netektų prasmės, jei kilmės valstybė narė galėtų be pateisinamos priežasties uždrausti savo piliečiams išvykti iš jos teritorijos į kitos valstybės narės teritoriją (žr. minėto Sprendimo *Jipa* 18 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 32 Be to, Direktyvos 2004/38 4 straipsnio 1 dalyje nereikalaujama prieš tai pasinaudoti minėta teise laisvai judėti ir apsigyventi šalyje, bet aiškiai numatyta, kad visi Sąjungos piliečiai, turintys galiojančią tapatybės kortelę ar pasą, turi teisę išvažiuoti iš valstybės narės teritorijos į kitą valstybę narę.
- 33 Šiuo atžvilgiu nesvarbios prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytos aplinkybės, kad ZBLD 76 straipsnio 3 punktu, įsigaliojusiu prieš Bulgarijos Respublikai įstojant į Sąjungą, neperkeliamą Sąjungos teisę ar kad į Bulgarijos teisės sistemą perkeltas Direktyvos 2004/38 27 straipsnis taikomas tik kitų valstybių narių, ne Bulgarijos Respublikos, piliečiams (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Aladzhov* 31 ir 32 punktus).
- 34 Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti nėra besąlygiška ir jai gali būti taikomi Sutartyje ir jai įgyvendinti priimtose nuostatose nustatyti apribojimai ir sąlygos (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Jipa* 21 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką bei minėto Sprendimo *Aladzhov* 28 punktą).
- 35 Šie apribojimai ir sąlygos kyla pirmiausia iš Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalies, pagal kurią valstybėms narėms leidžiama riboti Sąjungos piliečių ar jų šeimos narių judėjimo laisvę tik dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežasčių. Tačiau pagal šią nuostatą šiomis priežastimis negalima remtis „ekonominėms reikmėms patenkinti“ (minėto Sprendimo *Aladzhov* 29 punktą).
- 36 Taigi tam, kad tokia administracinio poveikio priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, nebūtų draudžiama pagal Sąjungos teisę, reikia įsitikinti, kad ši priemonė buvo priimta dėl vienos iš Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalyje išvardytų priežasčių ir kad ja nesiremiama ekonominėms reikmėms patenkinti.

- 37 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir iš trečiojo klausimo formuluotės matyti, kad vienintelis pagrindinėje byloje nagrinėjamos administracinio poveikio priemonės skyrimo pagrindas yra skola privačiam juridiniam asmeniui ir skolininko negalėjimas užtikrinti, kad ji bus sumokėta. Viešoji tvarka, visuomenės saugumas ar visuomenės sveikata neminimi.
- 38 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia hipotezę, kad ZBLD 76 straipsnio 3 punktu ir pagrindinėje byloje nagrinėjamu draudimu išvykti iš šalies siekiama apsaugoti kreditorius.
- 39 Net darant prielaidą, kad galima pagrįstai manyti, jog tam tikra viešosios tvarkos apsaugos idėja apima tokį tikslą, remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą negalima atmesti galimybės, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu draudimu išvykti iš šalies siekiama vien ekonominio tikslo. Tačiau pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms aiškiai neleidžiama remtis su viešąja tvarka susijusiomis priežastimis ekonominėms reikmėms patenkinti.
- 40 Be to, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad viešosios tvarkos sąvoka bet kuriuo atveju reiškia, jog, be socialinės tvarkos sutrikdymo, kurį sukelia bet koks įstatymo pažeidimas, kyla realus, esamas ir pakankamai rimtas pavojus pagrindiniam visuomenės interesui (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Jipa* 23 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką bei minėto Sprendimo *Gaydarov* 33 punktą).
- 41 Šiomis aplinkybėmis laisvo asmenų judėjimo išimtys, kuriomis gali remtis valstybė narė, visų pirma reiškia, kaip matyti iš Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 2 dalies, jog tam, kad viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo priemonės būtų pateisinamos, jos turi būti grindžiamos vien atitinkamo asmens elgesiu, o su konkrečiu nagrinėjamu atveju tiesiogiai nesusiję arba bendros prevencijos sumetimais grindžiami pateisinimai negali būti priimtini (minėto Sprendimo *Jipa* 24 punktas ir minėto Sprendimo *Gaydarov* 34 punktas).
- 42 Tačiau iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2007 m. įsakyme nėra H. Byankov asmeninio elgesio vertinimo ir jokios užuominos apie tai, kad jo elgesys kelia realų, esamą ir pakankamai rimtą pavojų pagrindiniam Bulgarijos visuomenės interesui, kuris Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje visiškai neminimas.
- 43 Be to, iš Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 2 dalies ir iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad teisę laisvai judėti ribojanti priemonė gali būti pateisinama, tik jeigu yra tinkama užtikrinti, kad bus įgyvendintas ja siekiamas tikslas, ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti, t. y. jei atitinka proporcingumo principą (šiuo klausimu, be kita ko, žr. minėto Sprendimo *Jipa* 29 punktą ir minėto Sprendimo *Gaydarov* 40 punktą).
- 44 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, pirma, kad, išskyrus galimybę sumokėti reikalaujamą sumą ar pateikti atitinkamą garantiją, pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas išvykti iš šalies yra absoliutus, t. y. jam netaikomos išimtys, apribojimai laiko atžvilgiu ar galimybė reguliariai persvarstyti jį lėmusias faktines ir teisinės aplinkybes. Be to, kol toks draudimas nepanaikintas, jo teisinės pasekmės tokiam asmeniui, kaip antai H. Byankov, nuolat pasireiškia iš naujo ir gali tęstis amžinai.
- 45 Antra, Sąjungos teisėje egzistuoja teisės normos, kuriomis galima apsaugoti kreditorių teises nebūtinai apribojant skolininko judėjimo laisvę. Pavyzdžiui, pakanka paminėti 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42), kurį nurodė ir pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- 46 Iš to matyti, kad, priešingai, nei nerimavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nereikėtų manyti, jog dėl to, kad Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalyje numatytomis išimtimis negalima remtis ekonominėms reikmėms patenkinti, Sąjungos teisės sistemoje neužtikrinama kito asmens, šiuo atveju kreditoriaus, nuosavybės teisės apsauga, kuri būtų bent lygiavertė Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintai apsaugai.
- 47 Be to, kaip iš esmės pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos matyti, kad tokios priemonės, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas išvykti iš šalies, kuriomis pažeidžiama asmens teisė išvykti iš šalies, kur jis gyvena, turi būti reguliariai persvarstomos, priešingu atveju pagal tą pačią teismo praktiką jos laikomos „neproporcingomis“ (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2009 m. liepos 2 d. EŽTT sprendimo *Ignatov prieš Bulgariją*, ieškinys Nr. 50/02, 37 punktą ir 2009 m. lapkričio 26 d. EŽTT sprendimo *Gochev prieš Bulgariją*, ieškinys Nr. 34383/03, 55–57 punktus).
- 48 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: Sąjungos teisė aiškintina taip, kad pagal ją draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatą, kurioje numatytas valstybės narės piliečio teisės laisvai judėti Sąjungos teritorijoje ribojimas vien dėl išsiskolinimo privačiam juridiniam asmeniui, kuris viršija tam tikrą įstatyme nustatytą sumą ir kurio sumokėjimas nėra užtikrintas.

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

Pirminės pastabos

- 49 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktas skundas, kuriuo dėl tariamo prieštaravimo Sąjungos teisei prašoma panaikinti administracinį sprendimą atmesti H. Byankov prašymą atnaujinti administracinį procesą, per kurį priimtas 2007 m. įsakymas. Taigi pagrindinėje byloje reikia nustatyti, ar toks atsisakymas suderinamas su Sąjungos teisės reikalavimais.
- 50 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju klausimu teiraujasi dėl teisinio tikrumo principo, susijusio su galutiniais tapusiais administraciniais aktais, suderinimo su Sąjungos teisėje asmenims suteiktų teisių veiksmingos teisminės apsaugos principu. Šis teismas visų pirma atsižvelgia į 2004 m. sausio 13 d. Sprendimą *Kühne & Heitz* (C-453/00, Rink. p. I-837) ir dalį po jo priėmimo atsiradusios teismo praktikos. Atrodo, jis daro išvadą, kad iš esmės veiksmingos teisminės apsaugos principas visada ribojamas, kai susiduriama su „nacionalinės teisės normomis, kuriose įtvirtintas teisinio tikrumo principas, susijęs su administraciniais aktais“.
- 51 Tačiau šiuo atveju nereikia išsakyti nuomonės dėl prašyme priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu pateiktų svarstymų. Iš tiesų pakanka priminti: kadangi 2007 m. įsakymas nebuvo apskūstas teisme ir tapo galutinis, minėtas Sprendimas *Kühne & Heitz* nėra visiškai tinkamas siekiant nustatyti, ar susiklosčius tokiai situacijai, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, administracinė institucija privalo atnaujinti administracinį procesą, kad būtų panaikintas administracinis aktas, kaip antai 2007 m. įsakymas (pagal analogiją žr. 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *i-21 Germany ir Arcor*, C-392/04 ir C-422/04, Rink. p. I-8559, 53 ir 54 punktus).
- 52 Šio sprendimo 49 punkte minėtomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antruoju klausimu iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2004/38 31 straipsniu galima grįsti pareigą peržiūrėti administracinį sprendimą esant tokiai situacijai, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje.
- 53 Minėtu 31 straipsniu visų pirma siekiama užtikrinti Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams galimybę pasinaudoti teisminėmis ir, kai taikytina, administracinėmis teisių gynimo procedūromis, siekiant apskūsti sprendimus, kuriais ribojama jų teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybėse narėse.

- 54 Šios 31 straipsnyje įtvirtintos būtinos procesinės garantijos taikomos priemonių, kuriomis ribojama minėta teisė, priėmimo momentu.
- 55 Šiuo atveju neginčijama, kad priėmus 2007 m. įsakymą H. Byankov galėjo pasinaudoti teisinėmis galimybėmis apskųsti pagrindinėje byloje nagrinėjamą draudimą išvykti iš šalies, prireikus jis galėjo tai padaryti teisme. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad priėmus 2007 m. įsakymą H. Byankov nepateikė skundo dėl šio įsakymo, todėl jis tapo galutinis.
- 56 Iš to matyti, kad Direktyvos 2004/38 straipsnis netaikomas teisinėms situacijoms, kaip apibūdintoji prašymą priimto prejudicinį sprendimą pateikusio teismo antrajame klausime.
- 57 Pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą pastarasis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų šiam išspręsti nagrinėjamą bylą. Tokiu atveju Teisingumo Teismui prireikus gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus (žr., be kita ko, 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Krüger*, C-334/95, Rink. p. I-4517, 22 ir 23 punktus ir 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *Fuß*, C-243/09, Rink. p. I-9849, 39 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 58 Todėl Teisingumo Teismas gali iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinas Sąjungos teisės normas ir principus, atsižvelgdamas į bylos dalyką (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 1978 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *Redmond*, 83/78, Rink. p. 2347, 26 punktą; 2003 m. spalio 23 d. Sprendimo *i*, C-56/01, Rink. p. I-12403, 34 punktą ir minėto Sprendimo *Fuß* 40 punktą).
- 59 Šiuo atžvilgiu iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Bulgarijos teisę administracinis procesas, per kurį buvo priimtas galutinis individualus administracinis aktas, neapskųstas teisme, išimties tvarka gali būti atnaujinamas tik APK 99 straipsnyje išvardytais atvejais, siekiant panaikinti ar pakeisti tą aktą.
- 60 Be to, kaip matyti iš šio sprendimo 15, 23 ir 24 punktų, H. Byankov prašymas atnaujinti administracinį procesą ir panaikinti pagrindinėje byloje nagrinėjamą draudimą išvykti iš šalies buvo atmestas motyvuojant tuo, kad netenkinamos APK 99 straipsnyje reikalaujamos teisinės sąlygos. Konkrečiai kalbant, kiek tai susiję su šio straipsnio 1 punktu, per vieną mėnesį nuo 2007 m. įsakymo priėmimo asmuo, galintis pateikti prašymą atnaujinti administracinį procesą, t. y. tą aktą priėmusi institucija, ombudsmenas ar prokuroras, to nepaprašė.
- 61 Taigi, kaip iš esmės nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, išskyrus galimybę sumokėti reikalaujamą sumą arba pateikti atitinkamą garantiją, vien pagal Bulgarijos teisę H. Byankov negali paprašyti persvarstyti teisinės ir faktinės aplinkybės, kuriomis remiantis jo atžvilgiu buvo priimtas draudimas išvykti iš šalies, nepaisant fakto, kad, kaip matyti iš pateikto atsakymo į trečiąjį klausimą ir kaip pripažįstama prašyme priimti prejudicinį sprendimą, šis draudimas aiškiai neatitinka Sąjungos teisės reikalavimų, visų pirma įtvirtintųjų Direktyvos 2004/38 27 straipsnyje.
- 62 Be to, kompetentingos Bulgarijos administracinės institucijos, privalančios paisyti Sąjungos teisės viršenybės (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2010 m. sausio 12 d. Sprendimo *Petersen*, C-341/08, Rink. p. I-47, 80 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką), remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktu pagrindinėje byloje taikytinų teisės normų išaiškinimu, nebegali pasinaudoti teise persvarstyti H. Byankov atvejį atsižvelgdamas į minėtuose sprendimuose *Jipa* ir *Gaydarov ir Aladzhov* pateiktus išaiškinimus. Šia teise galima pasinaudoti tik per vieną mėnesį nuo atitinkamo akto priėmimo.
- 63 Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad SESV 21 straipsnio 1 dalimi asmenims suteikiamos teisės, kurias jie gali ginti teisme ir kurias turi apsaugoti nacionaliniai teismai (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Baumbast ir R*, C-413/99, Rink. p. I-7091, 84–86 punktus).

- 64 Remiantis, be kita ko, ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu, visos valstybių narių valdžios institucijos, įskaitant administracines institucijas ir teismus, pagal savo kompetenciją privalo užtikrinti Sąjungos teisės normų laikymąsi (šiuo klausimu žr. 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimo *Wall*, C-91/08, Rink. p. I-2815, 69 punktą).
- 65 Taigi šiuo atveju reikia išsiaiškinti, ar siekdamas apsaugoti iš Sąjungos teisės kylančias asmenų teises nacionalinis teismas, gavęs tokį skundą, kokį pateikė H. Byankov, pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį (šiuo klausimu žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, Rink. p. I-2271, 38 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką) gali pripažinti, kad administracinė institucija privalo persvarstyti ir prirėikus panaikinti draudimą išvykti iš šalies, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *i-21 Germany ir Arcor* 55 ir 56 punktus).
- 66 Tokiomis aplinkybėmis pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia suprasti taip, kad jais iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar pagrindinėje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis Sąjungos teisę reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias administracinis procesas, per kurį priimtas draudimas išvykti iš šalies, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuris nebuvo apskūstas teisme ir tapo galutinis, tokiu atveju, kai šis draudimas akivaizdžiai prieštarauja Sąjungos teisei, gali būti atnaujintas tik APK 99 straipsnyje išvardytomis sąlygomis, kurių sąrašas baigtinis, neatsižvelgiant į tai, kad toks draudimas toliau sukelia teisinių pasekmių asmeniui, kuriam jis skirtas.
- Dėl performuluotų pirmojo ir antrojo klausimų
- 67 Iš šio sprendimo 30–32 ir 36 punktų matyti, kad garantijos, kurias Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė Direktyvos 2004/38 32 straipsnyje, taikomos tada, kai Sąjungos piliečiams draudžiama išvykti iš valstybės narės teritorijos.
- 68 Tačiau tam, kad minėtame 32 straipsnyje nurodytu konkrečiu atveju būtų įmanoma peržiūra, būtina, kad atitinkama priemonė būtų „teisėtai priimta laikantis [Sąjungos] įstatymų“. Kaip matyti iš atsakymo į trečiąjį klausimą, 2007 m. įsakymas nėra tokia priemonė. Todėl Direktyvos 2004/38 32 straipsnis neturėtų būti taikomas pagrindinėje byloje.
- 69 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, nesant Sąjungos teisės aktų atitinkamoje srityje, remiantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, tvarka, kuria teisės subjektams užtikrinama Sąjungos teisės suteikiamų teisių apsauga, turi būti nustatyta kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje (žr. minėto Sprendimo *Wall* 63 punktą), su sąlyga, kad ji nebūtų mažiau palanki nei ta, kuri taikoma panašioms vidaus teisės situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jos Sąjungos teisinės sistemos suteiktų teisių įgyvendinimas netaptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (žr., be kita ko, 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Peterbroeck*, C-312/93, Rink. p. I-4599, 12 punktą; minėto Sprendimo *i-21 Germany ir Arcor* 57 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką bei 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *VALE Építésí*, C-378/10, 48 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
- 70 Kiek tai susiję su lygiavertiškumo principu, pagal jį reikalaujama, kad teisių gynimo priemonėms taikomos taisyklės, įskaitant ir numatytus terminus, būtų vienodai taikomos tiek Sąjungos, tiek nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams (žr., be kita ko, 2009 m. spalio 29 d. Sprendimo *Pontin*, C-63/08, Rink. p. I-10467, 45 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką bei 2012 m. liepos 19 d. Sprendimo *Littlewoods Retail ir kt.*, C-591/10, 31 punktą).
- 71 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, kad specifinės APK 99 straipsnio taikymo sąlygos gali skirtis, atsižvelgiant į tai, ar nurodomas galutiniu tapusio administracinio akto neteisėtumo pagrindas kildinamas iš Sąjungos, ar iš nacionalinės teisės.

- 72 Šioje byloje konkrečiai kyla klausimas, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytos nacionalinės teisės normos suderinamos su veiksmingumo ir lojalaus bendradarbiavimo principais.
- 73 Pirma, pagal tokias teisės normas asmenys, kuriems skirtas draudimas išvykti iš šalies ir kurių situacija panaši į H. Byankov, niekada neturės galimybės paprašyti persvarstyti jų atvejį, neatsižvelgiant į tai, kad tokie neribotam laikui skirti draudimai yra akivaizdžiai neteisėti, nebent sumokės reikalaujamą sumą arba pateiks atitinkamą garantiją.
- 74 Antra, kaip matyti iš šio sprendimo 13 ir 15 punktų, dėl to, kad pagal ZBLD 76 straipsnio 3 punktą skirtą draudimo išvykti iš šalies negalima panaikinti *ex officio*, kaip nurodyta minėtame Sprendime *Jipa*, ir dėl APK 99 straipsnio 1 punktui taikyti nustatyto vieno mėnesio termino administracinės institucijos, esant tokioms situacijoms, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, negali to draudimo persvarstyti, net jei neteisėtumas Sąjungos teisės atžvilgiu patvirtintas Teisingumo Teismo praktikoje.
- 75 Pagal Teisingumo Teismo praktiką kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos naudojimas Sąjungos teisės sistema asmenims suteiktomis teisėmis tampa neįmanomas ar pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visam procesui, į proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Peterbroeck* 14 punktą; 2009 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Fallimento Olimpiclub*, C-2/08, Rink. p. I-7501, 27 punktą ir 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, 49 punktą).
- 76 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, kad aplinkybė, jog administracinis sprendimas tapo galutinis, sustiprina teisinį tikrumą, todėl Sąjungos teisėje nenumatytas reikalavimas, iš principo įpareigojantis administracinę įstaigą persvarstyti tokį galutiniu tapusį administracinį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *Kempter*, C-2/06, Rink. p. I-411, 37 punktą).
- 77 Tačiau jis iš esmės nusprendė, kad dėl susiklosčiusių ypatingų aplinkybių pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą nacionalinei administracinei įstaigai gali kilti pareiga persvarstyti administracinį sprendimą, kuris tapo galutinis, kad būtų atsižvelgta į vėliau Teisingumo Teismo pateiktą atitinkamos Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimą (žr. minėto Sprendimo *Kempter* 38 punktą). Iš teismo praktikos matyti, kad šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, siekdamas rasti pusiausvyrą tarp teisinio tikrumo ir teisėtumo Sąjungos teisės atžvilgiu reikalavimų, atsižvelgė į situacijos ypatumus ir atitinkamus interesus (šiuo klausimu, be kita ko, žr. minėto Sprendimo *Kühne & Heitz* 25 ir 26 punktus; minėto Sprendimo *i-21 Germany ir Arcor* 53, 63 ir 64 punktus; minėto Sprendimo *Kempter* 46, 55 ir 60 punktus bei minėto Sprendimo *Fallimento Olimpiclub* 22, 26 ir 31 punktus).
- 78 Nagrinėjamu atveju konkrečiai reikia nustatyti, ar susiklosčius tokioms situacijoms, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytos nacionalinės teisės nuostatos gali būti pateisinamos teisinio tikrumo principo apsauga, atsižvelgiant į iš to kylančias pasekmes Sąjungos teisės taikymui ir Sąjungos piliečiams, kuriems skirtas draudimas išvykti iš šalies, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Fallimento Olimpiclub* 28 punktą).
- 79 Kaip matyti iš atsakymo į trečiąjį klausimą, konkrečiai kalbant, iš šio sprendimo 37, 42 ir 44 punktų, tokiomis aplinkybėmis, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nagrinėjamomis teisės normomis, kuriose nenumatytas reguliarus persvarstymas, pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas išvykti iš šalies nustatomas neribotam laikui ir taip pažeidžiama SESV 21 straipsnyje įtvirtinta teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje. Tokiomis aplinkybėmis toks draudimas netgi paneigia Sąjungos piliečio statusą turintiems asmenims suteikiamą teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (taip pat ir pagal analogiją žr. 1999 m. sausio 19 d. Sprendimo *Calfa*, C-348/96, Rink. p. I-11, 18 punktą).

- 80 Be to, Direktyvos 2004/38 32 straipsnio 1 dalyje Sąjungos teisės aktų leidėjas įpareigojo valstybes nares numatyti galimybę persvarstyti draudimą atvykti į jų teritoriją ar iš jos išvykti, net jei tokios priemonės teisėtai priimtose laikantis Sąjungos teisės ir net jeigu jos, kaip antai 2007 m. įsakymas, tapo galutinės. Tai juo labiau turi būti taikoma ir tokiems draudimams, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kurie priimti neteisėtai ir nesilaikant Sąjungos teisės ir kurie netgi paneigia SESV 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą laisvę. Susiklosčius tokiai situacijai, pagal teisinio tikrumo principą nereikalaujama, kad aktas, kuriame nustatytas toks draudimas, keltų teisinių pasekmių neribotą laiką.
- 81 Atsižvelgiant į Sąjungos piliečio statuso svarbą pagal pirminę teisę (žr., be kita ko, 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Rottmann*, C-135/08, Rink. p. I-1449, 43 ir 56 punktus), darytina išvada, kad esant tokioms situacijoms, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytos nacionalinės teisės normos, kuriomis Sąjungos piliečiams kliudoma remtis SESV 21 straipsnyje įtvirtinta teise laisvai judėti ir apsigyventi skundžiant neribotam laikui priimtus absoliučius draudimus išvykti iš šalies, o administracinėms institucijoms kliudoma atsižvelgti į Teisingumo teismo praktiką, kurioje patvirtinta, kad tokie draudimai neteisėti pagal Sąjungos teisę, negali būti pagrįstai pateisintos teisinio saugumo principu, todėl turi būti laikomos prieštaraujančiomis veiksmingumo principui ir ESS 4 straipsnio 3 daliai (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Fallimento Olimpclub* 30 ir 31 punktus).
- 82 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti: Sąjungos teisė aiškintina taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias administracinis procesas, per kurį priimtas draudimas išvykti iš šalies, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuris nebuvo apskūstas teisme ir tapo galutinis, tokiu atveju, kai šis draudimas akivaizdžiai prieštarauja Sąjungos teisei, gali būti atnaujintas tik APK 99 straipsnyje išvardytomis sąlygomis, kurių sąrašas baigtinis, neatsižvelgiant į tai, kad toks draudimas toliau sukelia teisinių pasekmių asmeniui, kuriam jis skirtas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 83 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. **Sąjungos teisę reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatą, kurioje numatytas valstybės narės piliečio teisės laisvai judėti Sąjungos teritorijoje ribojimas vien dėl įsiskolinimo privačiam juridiniam asmeniui, kuris viršija tam tikrą įstatyme nustatytą sumą ir kurio sumokėjimas nėra užtikrintas.**
2. **Sąjungos teisę reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias administracinis procesas, per kurį priimtas draudimas išvykti iš šalies, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuris nebuvo apskūstas teisme ir tapo galutinis, tokiu atveju, kai šis draudimas akivaizdžiai prieštarauja Sąjungos teisei, gali būti atnaujintas tik APK 99 straipsnyje išvardytomis sąlygomis, kurių sąrašas baigtinis, neatsižvelgiant į tai, kad toks draudimas toliau sukelia teisinių pasekmių asmeniui, kuriam jis skirtas.**

Parašai.